PERSONALITĂȚI BUCOVINENE DE ALTĂDATĂ: IONEL CALINCIUC

NICOLETA BORCEA

În anul 1935 se stinge pe meleaguri străine, la numai două luni după cea care-i fusese alături o viață, poetul bucovinean Ionel Calinciuc. Petrecuse 48 de ani la Marienbad, timp în care ocupase funcțiile de consilier medical și consul general al României.

Descendent al unei vechi și fruntașe familii de preoți, fiu al protopopului Nistrului, Ionel Calinciuc se trage, după tată, din stirpea polonezilor Chominski, care a dat însemnați politicieni, militari și funcționari și care a fost înnobilată pe timpul regelui Cazimir; unul dintre strămoșii săi, generalul Chominski, a fost comandantul corpului de armată de pe Leopoldsberg în timpul asedierii Vienei de către turci la 1683. În 1763 doi frați Chominski trec granițele țării, din cauza unui complot politic. Cel mai mic, Stanislav, rămâne în Galiția, cel mai mare, Ioan, ajunge în Valeva (Bucovina) la boierul Călin și se cunună cu fiica aceluia, Mărioara, în 1765. După un an însă, lasă în urmă pe văduva sa însărcinată cu Janek, ce se naște în 1766.

După răpirea Bucovinei în 1775, guvernul austriac, prin reprezentantul său, episcopul Vlahovici, slavizează numele moldovenești și familia „Calin" devine „Calinciuc". Vasile, născut în 1792, are trei fii: Ioan, preot paroh în Lucavița și Gavriil, protosviter. Iancu (Ionel), născut la 8 octombrie 1856 în Borăuți din părinții Gavriil și Emilia Țurcan, este îndemnat să continue tradiția familiei și se înscrie ca student la seminarul din Cernăuți, unde împarte, la un moment dat, camera cu Ciprian Porumbescu; apoi trece la studiul filosofiei, pentru a-și descoperi, în sfârșit, vocația pentru medicină, pe care o va urma la Viena și Graz. În capitala austriacă este membru al Societății studențești „Saxonia" și devine coautorul unui cântec celebru în epocă printre colegi. Doctoratul și-l susține cu profesorul de anatomie descriptivă Emil Zuckerkandl, care îl determină să se specializeze în balneologie. „Zum Kleriker, da bin ich nicht geboren!" („Nu eram născut să fiu cleric!") mărturisește, mai târziu bucovineanul în poezia *Im Seminar*, justificând astfel perioada sa de oscilație din tinerețe. Amintirile germane de „Burschenherrlichkeit" par să nu se stingă, ele transpar în poemul *Der Dunkle Rit* (*Călărețul noptatec*) de la sfârșitul volumului *Traumland* (*Țară de vis*).

ALIL, t. XLIV–XLVI, 2004–2006, București, p. 189–193

BDD-A1290 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:55 UTC)

Ionel Calinciuc este tributar substratului primordial al familiei şi al Bucovinei româneşti, asemeni celebrului Adalbert von Chamisso, în poezia căruia se armoniza specificul originar francez cu altoirea germană. Bucovineanul debutează cu poema epică *Die Glocken von Borutti* (*Clopotele din Borăuţi*), apărută încă înainte de război, în două ediţii. (Satul Borăuţi se află la izvoarele unui afluent al Prutului, Servitza, unde sunt întinse terenuri mlăştinoase şi au loc frecvente alunecări de teren. S-a unit în urma unei astfel de scufundări, cu un sat vecin, Kiselev, iar în prezent numără 527 locuitori, dar pe vremea lui Calinciuc era o localitate mai mare. Satul poate fi identificat pe o hartă anexată volumului lui Petru S. Aurelian, *Bucovina – descriere economică însoţită de o hartă*, Cernăuţi, 1876, cât şi pe harta contemporană.)

Fire romantică, poetul, care pe copertă îşi adaugă patronimul „Boruteanu", foloseşte o legendă locală generată, desigur, de un accident geografic asemănător. Poemul e scris direct în limba germană, iar traducerea o face Iancu I. Tomoioagă în 1927 sub egida „Societăţii pentru cultură şi literatură" din Bucovina. Subiectul se dezvoltă în jurul motivului foarte răspândit al oraşului sau satului scufundat în pământ sau mare pentru vreo fărădelege a locuitorilor, ca în poezia *Winetta* de Wilhelm Müller. Dacă poetul german aude din valuri sunet de clopot, bucovineanul, aplecându-se asupra iazului ce a ţâşnit din pământ, se întreabă:

„N-a fost oare sunet gingaş
Ca şi boarea care-ar trece
Lin şi dulce printr-o harfă
Ce-ar suna din depărtare,
Rar vibrând a sale strune?
Şi ascult – dar ce-i cu mine?
Astea-s clopote, e dangăt,
Sigur clopot, nici că-i alta!
Cele mici tot câte unul,
Cele mari apoi deodată,
Iar la urmă ca ciocanul
Bubuie din cel mai mare" [...]

Vina sătenilor este aceea că au tras clopotele în Vinerea Mare, după ce au jucat în această zi de mare post a creştinătăţii, vrăjiţi de vioara, fabricată în Iad, a maestrului Negrel, care se răzbună pe iubita lui Sofronica, ce îl denunţase întregii comunităţi că e odrasla lui Satan. Adevărul fiind revelat, vioristul se vede ameninţat de săteni şi trebuie să fugă cu ajutorul puternicului său stăpân. Acţiunea se desfăşoară pe parcursul a cinci cânturi, finalul amintind de Lenau:

„Unde-a fost un sat, acuma-i
Iaz tăcut şi-ntunecat.
Fundul său e o mocirlă,
Apa sa clipeşte-n verde:
Stuf şi nuferi înfloresc,
De pe fund s-acaţă iederi
Pe la rădăcini de trestii,
Foşnet lin s-aude-n stihuri,
În ferige, în păişuri.
Parcă s-ar trezi din visuri
Zânele acestui iaz.
Iar la mijloc, colo-n apă,
Nuferi albi înfloare-o sută
Îşi tot pleacă a lor floare,
A lor frunze şi potire
Salutând pe călător
Şi plecându-se uşor,
Îi şoptesc în nopţi tăcute,
L-ale lunei blânde raze
O poveste minunată,
Dintr-un timp trecut de mult..."

BDD-A1290 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:55 UTC)

Lirica aceasta prezintă o mare varietate de forme, dar nu are originalitate; ea se consacră tehnicii tradiționale și lexicului marilor romantici și clasici.

Elementul autohton se regăsește, de asemenea, în poeziile epice: balade, legende și în epopeea romantică *Fata Morgana*, care au fost adăugate ediției a doua a volumului, alături de un număr de șase doine, definite „cântece de dor". Iată un exemplu:„

Und ich wart' und warte lange,
Langst ist doina fortgezogen,
Und die Brust wird mir so bange.
Und es murmeln still die Quellen.
Ach, die Doina kehrt nicht wieder!"

(„Așteptat-am eu întruna,
Dusă-i doina mea de mult,
Pieptu-mi bate să se spargă,
Susură încet izvorul,
Doina-mi nu se mai întoarce!")

În celelalte creații predomină tonul elegiac, dar ideile și imaginile nu sunt proprii etosului românesc.

În *Baba Dochia*, aceasta apare ca o vrăjitoare răutăcioasă, care nu suferă fericirea altora, îndeosebi a tinerilor. Ea sfărâmă hanul în care dănțuiește frumoasa Marița cu iubitul ei și îi aruncă în valuri. Dochia seamănă mult cu Hulda sau Holle, personaj malefic al mitologiei germane, care cutreieră văzduhul, răspândind groaza.

La capitolul „legende", poate fi întâlnită narațiunea *Die Heldinmutter* (*Muma eroină*), în care se conturează portretul mamei lui Ștefan cel Mare. Diferența dintre Bolintineanu și Calinciuc constă în umanizarea rigidei eroine, ea plânge când își gonește fiul, dar și când îl primește înapoi biruitor:

„Und heisse Tränen netzten ihre Wangen!"
„Și lacrimi calde brăzdează-ai ei obraji!"

În fine, legenda *Der Ruf der Sehnsucht* (*Chemarea dorului*) are subiect oriental: bătrânul Abdul Selim, după o viață trăită numai întru îndeplinirea legii Profetului, are un vis prevestitor. Fericirea râvnită e întruchipată de Fatima, fiica unui beduin sărac. Tinerețea nu e, din păcate, „boală molipsitoare", Selim înțelege cu greu că vârsta nu aduce decât înțelepciune, iubirea fiind apanajul tinereții.

Alte două poezii, *Eine Vision (O viziune)* și *Zwischen zwei Welten (Între două lumi)* sunt exerciții filosofice, care nu-și prea află locul printre balade.

Vechea Bucovină reînvie în poema romantică *Fata Morgana*. Acțiunea se petrece în Suceava, pe vremea când țara era supusă turcilor. La iarmaroc, lumea se înghesuie să asculte pe Grigori lăutarul, care cântă din gură și din trișcă (e figura lui Grigore Vindereu de la Suceava, personaj real care cânta la vioară). Anicuța, fiica instrumentistului, îl acompaniază pe tată prin dans. De cort se apropie un turc, Ali Assad, care, vrăjit de muzică și de fată, îi aruncă acesteia un trandafir sărutat de el. Anicuța cade pradă „Sburătorului" păgân, uită de credința strămoșească și acceptă să devină întâia stăpână și iubită în casa străinului. După luni de căutări,

BDD-A1290 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:55 UTC)

tatăl ajunge sub ferestrele lui Ali şi intonează una din doinele lui, cu gând să trezească în sufletul fetei dorul de casă. Anicuţa nu se lasă înduplecată, iar tatăl o blestemă. Ali Assad găseşte funia legată de Grigore la geam şi o bănuieşte pe eroină de infidelitate, aşa că porunceşte servitorilor s-o ducă pe râu şi s-o înece. Acestora li se face milă de ea şi îi dau drumul. Fata apucă pe drumul Sucevei, dar nu-şi mai găseşte părinţii în viaţă, ci doar pe Mircel, prietenul din copilărie. Ea se întoarce la soţul păgân cu speranţa împăcării. Assad o iartă, dar epuizarea o doboară şi închide ochii cu mulţumirea că tatăl ei n-a avut dreptate când a spus că farmecul dragostei e *Fata Morgana*. Eroina e îngropată pe malul râului, ale cărui ape vor aduce mereu cântecele dragi de acasă. Autorul propune o rezolvare romantică a conflictului şi utilizează motive tradiţionale ca răpirea fetei creştine, asuprirea pe nedrept a femeii bănuite, totul ţesut pe canavaua dramei celui înstrăinat.

Pentru completarea portretului acestui om original, adăugăm nota oficială redactată cu ocazia dispariţiei poetului şi transmisă de Victor Emandi, ministru la Praga, la 20 noiembrie 1935:

„Consulul General al României din Marienbad, Ioan Calinciuc, a încetat din viaţă. Acum două luni îşi pierduse soţia, cu care trăise patruzeci şi cinci de ani şi care era suferindă de mai mult timp. Deşi Calinciuc purta ca un tânăr cei 78 de ani ce încheiase, moartea l-a doborât la Viena, unde plecase ca să uite lovitura soartei.

Originar din Bucovina, Calinciuc, deşi trecuse fără voia lui prin două naţionalităţi străine, austriacă şi cehoslovacă, rămăsese român neaoş, iubitor de ţară şi neam. În timpul Imperiului Austro-Ungar, se dezlănţuise contra «României June» din Viena o adevărată ofensivă, care avea de scop să distrugă această organizare românească prin despărţirea susţinătorilor ei. Era pe vremea când neuitaţii Maiorescu; Eminescu, Slavici lucrau în «România Jună», dând acestei organizaţii româneşti o strălucire ce atrăgea toţi românii. Surpată de intrigile austriece, «România Jună» era pe punctul de a se desfiinţa. Românii, văzând pericolul, s-au adresat lui Calinciuc, pe care l-au ales, mai mult fără voie, preşedintele societăţii. Om cuminte, inteligent, muncitor, doctorul Calinciuc era, mai înainte de toate, un Român întreg, care şi-a dat seama de marea lovitură ce se dă Românilor prin dispariţia societăţii lor.

În lunga lui carieră de doctor, de două ori autorităţile austriece i-au propus să-l facă primarul oraşului, dar Calinciuc a refuzat ambele propuneri, cu simţul lui deosebit de o rară delicateţă. «Nu pot să primesc, spunea el, pentru că eu tot Român am rămas şi, orice aş face, n-aş putea să am încrederea Dumneavoastră deplină şi deci prefer să rămân la o parte». Şi mai e locul să amintim cu prilejul acesta că numele poetului nostru a răsunat de curând şi la Academia Română, cu vreo trei săptămâni înaintea morţii sale, în şedinţa de la 26 octombrie, când domnul Ludovic Mrazec a prezentat, ca omagiu din partea autorului, cele două volume: *Traumland* şi *Die Glocken von Borutti*, împreună cu traducerea acesteia din urmă".

BDD-A1290 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:55 UTC)

BIBLIOGRAFIE

Calinciuc-Boruteanu, Ionel, *Clopotele din Boruti*, traducere şi prefaţă de Iancu G. Tomoioagă, Cernăuţi, Editura „Societăţii pentru cultura şi literatura română în Bucovina", 1937.
Marin, Florea, *Un medic-poet român în Austria*, în „Steaua", 1993, XLIII, nr. 5–6, *44–45*.
Grigoroviţa, Mircea, *Medicul-poet Ionel Calinciuc*, Bucureşti, Editura Medicală, 1981.

BUKOWINAERISCHEN PERSONALITÄTEN: IONEL CALINCIUC

ZUSAMMENFASSUNG

Am 20. november 1935, ist der Generalconsul Rumäniens in Marienbad, Ioan Calinciuc, gestorben. Er war ein sehr geliebter Arzt, ein rumänisch-deutscher Dichter und die östereichischen Obrigkeiten trugen ihm zweimal an, daβ er Marienbads Bürgermeister sein. Er antwortete: „Ich kann das nicht bekommen, weil ich noch ein Rumäner geblieben bin". Ioan Calinciuc schrieb zwei Versebände über seine geliebte Bukowina, *Traumland* und *Die Glocken von Borutti*, die sind auch in rumänisch übertragen.

Institutul de Filologie Română
„A. Philippide"
Iaşi, str. Codrescu, nr. 2

BDD-A1290 © 2004-2006 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:55 UTC)